

Název modulu:

Kde hledat informace II.

Cíl textu:

Doplnit animovanou přednášku o textovou formu a umožnit její tisk. Získat přehled o tom, kde najdeme informační zdroje, které zprostředkovávají informace.

Základní pojmy:

- knihovna
- archiv, muzeum, galerie, informační instituce (centrum, středisko)
- databázové centrum
- informační specialista, informační broker
- meziknihovní výpůjční služba (MVS)
- služba dodávání dokumentů (DDS)

Definice pojmů
– viz text níže

1 ÚVOD MODULU:

Informační instituce a to především knihovny nabízejí v současné době mnoho druhů dokumentů, z kterých lze čerpat pro studium a praxi. V následujícím modulu Vám představíme, jaké různé druhy institucí lze pro vyhledávání dokumentů využívat, jaké služby poskytují a nabídneme vám návod, jak postupovat při získávání dokumentů nebo jejich kopií.

2 KNIHOVNY

2.1 ZÁKLADNÍ POJMY

Knihovna je zařízení, ve kterém jsou všem bez rozdílu poskytovány veřejné knihovnické a informační služby a které je zapsáno v evidenci knihoven

- je to kulturní, informační a vzdělávací instituce, která shromažďuje, zpracovává a uchovává organizovanou sbírku dokumentů

- jde o vybraný a uspořádaný fond dokumentů pro určitou cílovou skupinu čtenářů

Knihovní dokument je informační pramen evidovaný jako samostatná jednotka (exemplář) knihovního fondu knihovny.

Knihovní fond je organizovaný, soustavně doplňovaný, zpracováváný, ochraňovaný a uchovávaný soubor knihovních dokumentů.

Meziknihovními službami je myšlen soubor výpůjčních, informačních a reprografických služeb, které mezi sebou uskutečňují knihovny s cílem zpřístupnit svým uživatelům knihovní dokumenty bez ohledu na to, kde jsou uloženy.

2.2 DĚLENÍ KNIHOVEN

System knihoven v České republice podle zákonodárců

V současné době u nás systém knihoven s přesně definovanými prvky a vazbami neexistuje. **Zákon č. 257/2001 Sb. o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon)** do určité míry vymezuje články systému knihoven a jejich činnost.

System knihoven ČR jmenované v zákoně tvoří:

- **Národní knihovna ČR**
Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana
Moravská zemská knihovna
- **krajské knihovny** (zřizované orgánem kraje)
- **základní knihovny** (zřizované orgánem obce - veřejné knihovny obecní, městské)
- **specializované knihovny** (zaměřené na jednotlivé obory lidského vědění – knihovny technické, lékařské, právnické, pedagogické, zemědělské, potravinářské, muzejní atd., knihovny Akademie věd ČR)

Druhy knihoven podle uživatele (pracovní dělení pro lepší srozumitelnost a použitelnost)

- univerzitní, vysokoškolské, školní
- ústřední odborné
- specializované
- vědecké
- veřejné
- soukromé

2.2.1 Univerzitní, vysokoškolské (akademické) knihovny

Každá vysoká škola má informační zázemí pro studijní, vědeckou a tvůrčí práci studentů a pedagogů vysoké školy, profil fondu tedy odpovídá oborům na škole studovaných. Informační zázemí na jednotlivých VŠ se liší strukturou.

Příklad uspořádání knihoven MU - chybí zde centrální univerzitní knihovna – existuje “virtuální knihovna” na webových stránkách univerzity, fyzicky je tvořena 8 ústředními fakulními knihovnami, v rámci fakult se dělí ještě na katederní knihovny.

Příklad uspořádání knihoven VUT – existuje ústřední knihovna VUT a dílčí knihovny se nazývají fakulní, areálové (společná knihovna pro FSI, FEKT a FCh) nebo knihovnické informační centrum (FAST), které v podstatě existují jako samostatné knihovny.

- **Virtuální knihovna MU** <http://library.muni.cz/>
- **VUT Brno** <http://www.vutbr.cz>
- **Adresář VŠ knihoven** <http://knihovny.cvut.cz/advs?todo=uvod>

Specifickým typem jsou **vysokoškolské knihovny**. Jejich základním posláním je zajistit informační zázemí pro studijní, vědeckou a tvůrčí práci studentů a

pedagogů vysoké školy. Profil fondu tedy odpovídá oborům na škole pěstovaným. V souvislosti se změnami ve společnosti se od základů proměnily i vysokoškolské knihovny. Zásadní změny jsou patrné jak v nákupu, skladbě a rozsahu fondů, tak v technické a technologické infrastruktuře. Z původně uzavřených institucí se staly moderní otevřené knihovny evropského standardu, zajišťující knihovnické a informační služby již nejen pro studenty a pedagogy vlastní školy, ale i pro širokou odbornou veřejnost. Uživatelé vnímají tuto realitu prostřednictvím stále rostoucí kvantity a kvality služeb a jejich počet významně roste. Existují různé formy vysokoškolských knihoven - ústřední knihovny pro celou univerzitu, fakultní knihovny, tzv. areálové knihovny (pro několik fakult), ústavní nebo katedrové knihovny.

2.2.2 Ústřední a odborné knihovny

Do této kategorie patří velké univerzální knihovny (NK Praha), specializované knihovny s odborným fondem, ústřední knihovny pro určité obory (STK Praha), koordinační instituce (NPKK Praha). Jsou to knihovny nejen pro odborníky a vědce, ale také pro studenty a veřejnost.

- *Národní knihovna Praha* <http://www.nkp.cz>
- *Národní pedagogická knihovna Komenského v Praze* <http://www.npkk.cz/>
- *Státní technická knihovna v Praze* <http://www.stk.cz/>
- *Národní lékařská knihovna* <http://www.nlk.cz/>
- *Zemědělská a potravinářská knihovna v Praze* <http://www.knihovna.uzpi.cz/>

Národní knihovna České republiky je rozsahem svých fondů největší univerzální vědecká knihovna a zároveň jedna z nejstarších veřejných knihoven v České republice. Hodnota fondů ji řadí mezi nejvýznamnější evropské i světové knihovny. Ve fondech má více než 6 milionů knihovních jednotek a v posledních letech ročně přibývá více než 80 tisíc jednotek. Kromě shromažďování produkce vydavatelství na území ČR se zabývá i shromažďováním zahraničních bohemik. Většinu historického fondu knihovny tvoří bohemikální a evropská díla. Základem rukopisné sbírky je soubor kodexů, darovaných Karlem IV. univerzitě po založení první koleje v r. 1366. Nechybějí však ani orientální rukopisy a řecké papyry. Mezi rukopisy je uchováno množství světových unikátů, například Kodex vyšehradský z roku 1085, pořízený ke korunovaci prvního českého krále Vratislava. Národní knihovna uchovává také například torzo knihovny Tychona Brahe. Z velkých celků je v úplnosti dochována knihovna hrabat Kinských a pražská lobkovická knihovna. Má bohaté sbírky cizojazyčné literatury, především z oboru společenských a přírodních věd. V současné době se při doplňování zahraniční produkce soustřeďuje se na oblast společenských a humanitních věd. Samostatnou součástí Národní knihovny je Slovanská knihovna s fondem odborné světové slavistické literatury (zejména historické, filologické a politologické) a vybrané původní literární tvorby slovanských národů. Národní knihovna vytváří a zpřístupňuje řadu databází a souborných katalogů. Kromě České národní bibliografie je to především souborný katalog českých knihoven CASLIN, který je postupně naplňován katalogizačními záznamy z několika desítek spolupracujících knihoven.

Státní technická knihovna - její fondy (1,2 mil. svazků) jsou zaměřeny na technické a aplikované přírodní vědy. Tato knihovna je příspěvkovou organizací přímo řízenou MŠMT ČR a deklaruje se také jako ústřední knihovna vysokých škol se zaměřením na techniku a aplikované přírodní vědy. Připravuje se projekt výstavby nové budovy pro tuto knihovnu v areálu vysokých škol v Praze-Dejvicích a tím se tato knihovna fakticky stane ústřední knihovnou pro vysoké školy v tomto areálu (VŠCHT, ČVUT).

Národní pedagogická knihovna Komenského v Praze Je to veřejně přístupná knihovna, která shromažďuje literaturu zaměřenou na výchovu, vzdělávání, školství a příbuzné společenské vědy (včetně sbírky historických učebnic, literatury pro děti a mládež, komeniologické literatury).

2.2.3 Vědecké knihovny

Vědecké knihovny mají odborný knižní fond univerzálního zaměření, vyskytuje se zde populárně-naučná literatura česká i zahraniční. Některé knihovny mají oddělení zaměřená speciálně na anglickou, německou nebo jinou cizojazyčnou literaturu nebo specializované studovny pro prezenční výpůjčky a vzácné a staré tisky, periodika, firemní literaturu (např. MZK v Brně). Vedle vědeckých knihoven existují knihovny regionální (dříve krajské, okresní knihovny).

- **Moravská zemská knihovna v Brně** <http://www.mzk.cz>
- **Vědecká knihovna v Olomouci** <http://www.vkol.cz/>
- **Moravskoslezská knihovna v Ostravě** <http://www.svkos.cz/>

Moravská zemská knihovna v Brně - tato knihovna patří k velkým univerzálním vědeckým knihovnám. Těžiště knihovnických fondů je v bohemikální literatuře, protože knihovně také náleží od roku 1935 ze zákona povinnost získávat a uchovávat ke studijním účelům úplnou domácí produkci knih, časopisů a dalších tiskových dokumentů. Ve svých sbírkách má na 4 miliony knihovnických jednotek, roční přírůstek je více než 50 tisíc dokumentů, odebírá více než 4 tisíce časopisů.

2.2.4 Specializované knihovny

Specializované knihovny snaží se doplňovat v relativní úplnosti svůj fond podle stanoveného profilu - zaměření knižního fondu vyplývá z činnosti institucí, které je zřizují - mohou to být knihovny řízené státními organizacemi nebo působící v rámci jiných subjektů, jsou určeny pro užší čtenářskou obec.

- **Knihovna Akademie věd ČR** – spravuje univerzální fond včetně archiválií, rukopisů, prvotisků a starých tisků <http://www.lib.cas.cz/>
- **Parlamentní knihovna ČR** – ve fondu má česká parlamentária a Sběrka zákonů od 2. poloviny 19. století do současnosti a ve výběru parlamentária, zákony dalších osmnácti zahraničních parlamentů + literaturu z oboru právních a politických věd, moderních dějin a další. <http://www.psp.cz/kps/knih/>
- **Muzejní knihovny** - shromažďují odbornou literaturu, sbírky psaných a tištěných památek a dokumentů, které jsou výsledkem sběratelské a ochranné činnosti muzeí (např. Národní muzeum v Praze, Vlastivědného muzea v Kyjově, Moravského zemského muzea v Brně)
Knihovna MZM v Brně <http://www.mzm.cz/index.html>
Muzejní knihovny v ČR <http://www.cbvk.cz/cr/li-mus.php>

- **Galerijní knihovny** - shromažďují dokumenty podle profilace galerie a slouží pracovníkům galerie, popř. dalším odborníkům (např. Národní galerie V Praze, Moravská galerie v Brně)
Knihovna Moravské galerie v Brně <http://www.moravska-galerie.cz/cs/knihovna/>
- **Archivní knihovny** - zpravidla neveřejného charakteru, součást archivní instituce (např. Knihovna Národního archivu Praha, Knihovna archivu města Brna)
Knihovna Národního archivu <http://www.nacr.cz/A-onas/L-knih.htm>
- **Klášteřní knihovny** - církevní knihovna shromažďující převážně díla náboženského obsahu (např. Královské kanonie premonstrátů na Strahově, Benediktínského opatství v Rajhradě)
Strahovský klášter
<http://www.strahovskyclaster.cz/index2.asp?zobraz=knihovna&lang=1>
- **Zámecké knihovny** - budované šlechtickým rodem nebo jednotlivci pro soukromé účely trvale uložená na jednom šlechtickém sídle (např. zámky Český Krumlov, Opočno, Dačice)
Zámek v Českém Krumlově
http://www.ckrumlov.cz/cz1250/zamek/2nadvori/t_knihov.htm

Knihovna Akademie věd ČR - významným typem jsou knihovny Akademie věd ČR. Systém knihoven AV ČR je tvořen základní knihovnou, která v současné době spravuje univerzální fond přibližně v rozsahu 1 milión svazků včetně obsahově zajímavého souboru archiválií, rukopisů, prvotisků a starých tisků. Dalšími prvky systému jsou knihovny jednotlivých ústavů, které jsou velice úzce specializované a shromažďují především zahraniční monografie (tj. publikace, které přinášejí souhrny a přehledy nejnovějších poznatků v oboru) a periodika. Knihovní zákon nově konstituuje systém veřejných knihoven ve všech krajích ČR. Zanikají okresní knihovny, centrem se stává krajská knihovna, která má zajišťovat pro ostatní knihovny v kraji (městské, obecní) tzv. regionální služby. Výsledkem by měla být obecná dostupnost knihovnických a informačních služeb.

Parlamentní knihovna - je odborem Kanceláře Poslanecké sněmovny. Poskytuje informační a knihovnické služby poslancům a senátorům, orgánům Poslanecké sněmovny a Senátu, zaměstnancům Kanceláře Poslanecké sněmovny, Kanceláře Senátu a dalším institucím a uživatelům. Parlamentní knihovna poskytuje veřejné knihovnické a informační služby. Externím uživatelům se umožňuje přístup do prostor knihovny v souladu se směrnici pro zajišťování ochrany objektů Poslanecké sněmovny a Senátu.

Knihovna vlastní téměř 180 000 svazků z oboru právních a politických věd, moderních dějin, filozofie, sociologie, ekonomie, kultury, encyklopedií a dalších. Jádrem knižního fondu jsou česká parlamentária a Sběrka zákonů od 2. poloviny 19. století do současnosti a ve výběru parlamentária a zákony dalších osmnácti zahraničních parlamentů. Parlamentní knihovna je zároveň depozitní knihovnou OSN a uchovává ve svém fondu vybrané publikace některých významných mezinárodních organizací, např. Meziparlamentní unie. Za podpory programu PHARE buduje knihovna spolu s Parlamentním institutem Centrum pro evropské právo, které slouží k podpoře harmonizace práva České republiky s právem Evropské unie.

2.2.5 Veřejné knihovny

Veřejné knihovny jsou zřizovány obcemi, mohou disponovat názvy místní, lidová, městská knihovna. Jsou přístupné široké veřejnosti, obsahují výběrově odborný fond, beletrie, někde i zvukové nosiče, mívají oddělení pro děti a mládež, čítárnu. Ve větších městech mívají své pobočky v jednotlivých částech města, v Praze existují při Městské knihovně tzv. bibliobusy (pojízdné knihovny)

Například:

- **Knihovna Jiřího Mahena v Brně** <http://www.kjm.cz>
- **Městská knihovna Praha** <http://www.mlp.cz/>
- **Bibliobus Městská knihovna v Praze** <http://www.ikaros.cz/node/1772>

2.2.6 Soukromé knihovny

Jde veřejně přístupné soukromé sbírky.

- **Knihovna Libri prohibiti** <http://libpro.cts.cuni.cz/law.htm>
- **Knihovna Václava Havla** <http://www.vaclavhavel-knihovna.org>

2.2.7 Zahraniční knihovny

Několik odkazů na zahraniční národní a jiné knihovny.

- **Kongresová knihovna USA** <http://www.loc.gov/index.html>
- **Britská národní knihovna** <http://www.bl.uk/>
- **Francouzská národní knihovna** <http://www.bnf.fr/>
- **Německá národní knihovna** <http://www.ddb.de/>
- **Seznam významných zahraničních knihoven**
<http://www1.cuni.cz/~brt/W4LS/lib.html>
- **Zahraniční univerzitní knihovny**
<http://www1.cuni.cz/~brt/W4LS/unik.html>

2.3 SLUŽBY KNIHOVEN

- **Výpůjční služby** – předpokladem využívání výpůjčních služeb je **registrace v knihovně** (a získání čtenářského průkazu) a seznámení se s **knihovním řádem**, kde jsou uvedena práva a povinnosti čtenáře. Výběr dokumentu k půjčení se provádí prostřednictvím lístkového nebo elektronického **katalogu** nebo z volného výběru. Vypůjčení dokumentu může být **absenční** (publikaci je možné si půjčit mimo knihovnu) nebo **prezenční** (publikaci si lze půjčit pouze ke studiu v knihovně). Pro různé typy dokumentů je stanovena různá výpůjční doba (lze najít v knihovním řádu). Před uplynutím výpůjční lhůty lze knihu **prodloužit** v případě, že není žádána jiným čtenářem (**rezervace**). V případě, že čtenář překročil výpůjční lhůtu (knihu nevrátil v řádném termínu), je mu účtován **poplatek z prodlení** (pokuta). Termín vrácení dokumentu lze ověřit na tzv. **čtenářském kontě** (lze vidět přehled výpůjček, požadavků, historie výpůjček, možnost prodlužování výpůjček, rezervace, změna osobních údajů apod.)

- **MVS (meziknihovní výpůjční služby), MMVS (mezinárodní meziknihovní výpůjční služby)** slouží ke zprostředkování dokumentu z české nebo zahraniční knihovny v případě, že knihovna publikaci nevlastní. Může jít o vypůjčení dokumentu nebo získání kopie článku. Úhrada za tyto služby se řídí ceníkem knihovny (součást knihovního řádu). Podmínky meziknihovních služeb stanovuje knihovna, která dokument půjčuje nebo zhotovuje kopii na základě zaslané žádanky (poštou, e-mailem, www formulářem). MMVS jsou vždy placené.
- **Dodávání dokumentů DDS (dokument delivery services; dodávání digitalizovaných dokumentů – DDD, elektronické dodávání dokument – EDD)** nevlastní-li knihovna požadovaný dokument, může požádat některou jinou knihovnu o zaslání jeho kopie (resp. kopie jeho části) v klasické papírové formě nebo elektronickou cestou. Zaměření služby je především na články vědeckých periodik. Výhodou je nenáročný ovládnutí v prostředí www, obvyklá rychlost dodání 1-3 dny, uživatel má přehled po dobu vyřizování jeho objednávky, co se děje, žadatelem může být obvykle fyzická osoba nebo instituce (služba nevyžaduje zprostředkující knihovnu, uživatel vyplní 1x objednávku do systému). Princip digitalizace - převod dokumentu do digitální = počítačem čitelné formy, technologie (knižní skenery, digitální fotoaparáty, grafický SW, multimediální počítač). Knihovny poskytující tuto službu – e-PK, VPK (INVIK), DODO NK Praha.
- **Rešeršní služby** – jde o zpracovávání retrospektivních a průběžných rešerší z interních a externích zdrojů knihovny (rešerše umožňuje získat soupis literatury na dané téma z českým a zahraničních zdrojů). Podmínky pro zpracování rešerše naleznete na stránkách konkrétní knihovny. Většinou jde o služby placené (MZK, NKP), ve vysokoškolských knihovnách mohou být pro studenty a zaměstnance zdarma. Rešerše se vyhotovuje na základě **požadavkového listu**, který může být i v elektronické podobě na webu knihovny.
- **Reprografické služby** umožňují pořízení kopie požadovaného dokumentu nebo jeho části na kopírákách nebo skenerech (v souladu s autorským zákonem se zhotovené kopie mohou použít pouze pro osobní potřebu uživatele.. viz zákon č. 121/2002 Sb.).
- **Referenční (informační) služby** zahrnují dotazy týkající se knihovny (služby knihovny, registrace, vyhledávání v katalogu, půjčování dokumentů, rezervování, apod.), informace o dostupných zdrojích v knihovně (tištěných, elektronických, Internetu) a jejich používání, poskytování bibliografických a faktografických informací, řešení problémů souvisejících s vyhledáváním informací.
Existuje služba *Ptejte se knihovny* na Internetu, kde můžete zaslat svůj dotaz pomocí elektronického formuláře <http://www.ptejteseknihovny.cz/>
Tuto službu poskytují i některé knihovny, je třeba si to ověřit na jejich webových stránkách.

!! Při zpracování dotazu pomůže co nejpřesnější formulace dotazu i informace o tom, jaké zdroje již k získání odpovědi byly využity !!

- **Zpřístupňování elektronických informačních zdrojů** – knihovna může umožňovat přístup k Internetu, k placeným elektronickým verzím knih a periodik, ke specializovaným placeným databázím (např. Elektronické informační zdroje na MU <http://library.muni.cz/ezdroje/>).
- **Vzdělávací (a kulturní) služby** – různé typy akcí podle zaměření knihovny; v první řadě to bývá propagace knihovny, jejích služeb a informačních zdrojů, veřejné knihovny pořádají akce pro dětské čtenáře nebo naopak pro seniory, různé výstavy, besedy soutěže; vědecké a odborné knihovny pořádají odbornější školení týkající se např. elektronických informačních zdrojů, vysokoškolské knihovny se podílejí na zvyšování informační gramotnosti studentů prostřednictvím přednášek, infolekcí, exkurzí do knihoven, e-learningu. Mezi nejznámější kulturní akce českých knihoven patří *Noc s Andersenem*, *Velké říjnové čtení*, *Týden knihoven*, *BMI* (Březen-Měsíc Internetu).

3 DATABÁZOVÁ CENTRA

Databázová centra se dají charakterizovat jako virtuální instituce s celosvětovým obchodním pokrytím (databáze nakupují např. vědecké instituce, univerzity, obchodní firmy z celého světa).

Databázová centra nabízí, produkuje, zprostředkovávají přístup k odborným a obchodním databázím (zahraniční elektronické články, časopisy, knihy v převážně angličtině), které slouží k vyhledávání bibliografických, faktografických informací, vyhledávání plných textů např. časopiseckých článků.

Informace o databázích **GDDB - Gale directory of databases** - celosvětová registrace cca 10000 databází od více než 3400 producentů, 6 měsíční aktualizace, zahrnuje informace o jednotlivých databázích, producentech a zprostředkovatelských firmách.

3.1 SLUŽBY DATABÁZOVÝCH CENTER

- zprostředkování primárních dokumentů nebo alespoň informací o nich (bibliografické DB x plnotextové DB)
- zprostředkování online přístupu k databázím profesionálních informací (různá rozhraní, různé varianty podle cílové skupiny uživatelů, desítky až stovky titulů databází)
- vypracovávání průběžné rešerše na základě zadaného profilu, ukládání rešeršní strategie v on-line režimu
- zasilání krátkých zpráv o nových produktech, službách a dění v databázovém centru
- uživatelská podpora - pořádání školení, vytváření podpůrné dokumentace, poskytování výukových programů, tréninkové databáze, konzultace
- popisy databází, návodu

3.2 PŘÍKLADY DATABÁZOVÝCH CENTER

- *STN International* <http://www.stn-international.de>
- *Dialog* <http://www.dialog.com>
- *Questel-Orbit* <http://www.questel.orbit.com/>
- *OVID* <http://www.ovid.com>
- *FIZ Karlsruhe (Fachinformationszentrum)* <http://www.fiz-karlsruhe.de/>
- *DIMDI* <http://www.dimdi.de>
- *ProQuestInformation & Learning* (producent) <http://proquest.com/brand/umi.shtml>
- *Medistyl s.r.o.* (zprostředkovatel) <http://www.medistyl.cz/>
- *Albertina icome* (zprostředkovatel) <http://www.aip.cz/>
- *Přehled databází dostupných na VŠ v ČR* <http://library.muni.cz/ezdroje/>

4 ARCHIV, MUZEUM, GALERIE, INFORMAČNÍ CENTRUM

4.1 ARCHIV

Organizace nebo část organizace, která je odpovědná za výběr, akvizici, ochranu a dostupnost jednoho nebo více archivů.

Archiv je instituce určená k uchovávání, ochraňování, evidování a zpřístupňování historicky cenných písemných pramenů, vzniklých v rámci činnosti státních, městských a obecních orgánů či jiných právnických a fyzických osob. Archivní síť je v České republice tvořena:

- *Archivní správou Ministerstva vnitra ČR*
- *Národním archivem,*
- *státními oblastními archivy v Praze, Třeboni, Plzni, Litoměřicích a v Zámrsku, zemskými archivy v Brně a Opavě a*
- *bývalými státními okresními archivy,*
- *specializovanými archivy,*
- *církevními a soukromými archivy, aj.*

Zákon č. 499/2004 Sb. o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů

4.2 MUZEUM, GALERIE

Instituce, která shromažďuje, dokumentuje, ochraňuje, vystavuje a interpretuje hmotné dědictví a spjaté informace.

Server muzeí a galerií ČR <http://www.cz-museums.cz/>

Zákon č. 122/2000 Sb. o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů

Zákon č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči ve znění pozdějších předpisů

4.3 INFORMAČNÍ STŘEDISKO, INFORMAČNÍ CENTRUM

Instituce, která shromažďuje, zpracovává a zpřístupňuje informace o určité městě, oblasti, regionu, organizace, oboru. V praxi se můžete setkat také s informačními středisky, které nabízí služby, které známe pod tradiční nálepkou knihovny.

Různé podoby informačního střediska/centra

Regionální evropské informační středisko v Prostějově <http://www.volny.cz/reisp/>

Městské informační centrum Liberec <http://www.infolbc.cz/>

Informační centrum pro mládež <http://www.icm.cz/>

Geologické informační centrum <http://www.geolog.cz/>

Vzdělávací a kulturní centrum při Židovském muzeu v Praze

<http://www.jewishmuseum.cz/cz/czvkc.htm>

Informační centrum Univerzity Pardubice <http://www.upce.cz/ostatni-utvary/informacni-centrum/>

Evropské informační středisko – Informace o EU

Evropské informační středisko (EIS; nebo Evropské dokumentační středisko – EDS) je pracovištěm pro poskytování odborných informačních služeb a pro vzdělávací a výzkumnou činnost. Podporuje výzkum, výuku a studium otázek evropské integrace na Univerzitě Karlově v Praze a dalších vysokých školách (Masarykova univerzita, Západočeská univerzita, a další) zpřístupňováním dokumentů a informací o aktivitách Evropské unie. Rozvíjí odbornou vzdělávací a osvětovou činnost především v oblasti lidských práv, demokracie, tolerance a evropské integrace. Organizuje kurzy, semináře, konference a jiné akce k uvedené problematice.

Příklady: EIS při Karlově univerzitě v Praze <http://www.eis.cuni.cz/>

EIS při Západočeské univerzitě v Plzni <http://www.knihovna.zcu.cz/eds.htm>

4.4 INFORMAČNÍ SPECIALISTA, INFORMAČNÍ**ZPROSTŘEDKOVATEL (INFORMAČNÍ BROKER, ZPROSTŘEDKOVATEL INFORMACÍ)****Informační specialista**

Odborný pracovník zaměřený ve své informační činnosti na specifický obor (např. lékařství, chemie, právo) a poskytující informační služby odborným uživatelům (zejména ve formě rešerší a studijně rozborových zpráv).

Informační broker

Obecné označení pro osoby, které se zabývají zprostředkováním a prodejem informačních produktů a služeb.

Na informačního pracovníka nebo též knihovníka lze studovat na VOŠ informačních služeb v Praze a v Brně nebo na vysoké škole – FF UK Praha, FF MU Brno, Slezské univerzitě v Opavě.

5 SPECIÁLNÍ INSTITUCE

5.1 ČESKÝ NORMALIZAČNÍ ÚŘAD

<http://www.cni.cz/>

Český normalizační institut (ČNI) je státní příspěvková organizace řízená Ministerstvem průmyslu a obchodu. Tato instituce je v ČR jediná, kdo dodává všechny technické normy a poskytuje veškeré související informace a služby,

kteřé jsou tím správným a nezbytným klíčem k evropskému i světovému trhu. ČNI je odpovědný za:

- tvorbu českých technických norem, jejich jednotnost a vzájemný soulad a soulad s právními předpisy
- včasné zveřejňování oznámení o připravovaných návrzích českých technických norem, jejich vydání, změnách a zrušení ve Věstníku Úřadu pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví
- projednávání návrhu české technické normy, její změny nebo zrušení s každým, kdo se ve stanovené lhůtě přihlásí a uplatňování ochrany oprávněného zájmu
- vydávání českých technických norem a jejich distribuci do dvou týdnů po doručení objednávky
- poskytování informací o technických normách
- plnění povinností vyplývajících z členství v mezinárodních a evropských normalizačních organizacích
- zabezpečování účasti na spolupráci s mezinárodními a evropskými normalizačními organizacemi
- služby spojené s dobrovolnou certifikací shody výrobků s českými technickými normami

5.2 ÚŘAD PRŮMYSLOVÉHO VLASTNICTVÍ

<http://www.upv.cz>

Úřad průmyslového vlastnictví je ústředním orgánem státní správy České republiky na ochranu průmyslového vlastnictví. V jeho čele je předseda jmenovaný vládou. Úřad plní zejména funkci patentového a známkového úřadu. Mezi jeho základní funkce patří:

- rozhoduje v rámci správního řízení o poskytování ochrany na vynálezy, průmyslové vzory, užité vzory, topografie polovodičových výrobků, ochranné známky, zeměpisná označení a označení původu výrobků a vede příslušné rejstříky o těchto předmětech průmyslových práv
- vykonává činnost podle předpisů o patentových zástupcích
- získává, zpracovává a zpřístupňuje fond světové patentové literatury
- zabezpečuje plnění závazků z mezinárodních smluv z oblasti průmyslového vlastnictví, jichž je Česká republika členem
- aktivně se účastní spolupráce s jinými orgány státní správy při prosazování průmyslových práv
- spolupracuje s mezinárodními organizacemi a národními úřady jednotlivých států na poli průmyslového vlastnictví
- jeho online databáze slouží pro vyhledávání patentů, užitečných a průmyslových vzorů, ochranných známek

6 JAK POSTUPOVAT PŘI VYHLEDÁVÁNÍ A ZÍSKÁVÁNÍ STUDIJNÍCH MATERIÁLŮ

6.1 POKUD CHCI PŮJČIT DOKUMENT

Požadovaný dokument se nachází ve fondu mé knihovny

- Dokument, který se nachází ve fondu půjčovny, nemusíte objednávat, můžete si ho přímo *absenčně* vypůjčit (stačí si z katalogu zjistit signaturu dokumentu). Pokud se nachází ve studovně, můžete si ho půjčit *prezenčně* ke studiu pouze ve studovně, popř. si z něj *kopírovat nebo skenovat*.
- Je-li požadovaný dokument půjčený, je možné si jej elektronicky *objednat (rezervovat)* přímo v katalogu a tím si zajistit právo na výpůjčku požadované knihy po jejím vrácení. Objednání dokumentu bývá vázáno na *registraci čtenáře*.
- O navrácení rezervované knihy je čtenář informován prostřednictvím e-mailu, v některých případech zasláním zprávy na mobilní telefon.
- Objednaný dokument si čtenář vyzvedne v příslušné knihovně.

Požadovaný dokument není v mé knihovně

- Pokud se požadovaná kniha nenachází v knihovně, jejíž jste čtenáři, můžete využít služeb *Meziknihovní výpůjční služby (MVS)*.
- Službu MVS lze objednat vyplněním a zasláním *on-line žádanky*, kterou většina knihoven nabízí na svých webových stránkách.
- Knihovna objedná požadovanou knihu pro svého čtenáře z jiné knihovny ČR.
- Po obdržení knihy je knihovna uložena *ve studovně* po dobu 10 dnů *k prezenčnímu nahlédnutí* a čtenář je informován prostřednictvím e-mailu nebo zprávy na mobilní telefon k vyzvednutí v knihovně.
- Služba MVS je v rámci ČR zdarma, knihovny mohou vybírat poplatky (poštovné).

Požadovaný dokument není v žádné české knihovně

- O dokumenty, které nejsou ve fondech knihoven na území ČR, lze požádat prostřednictvím *Mezinárodní meziknihovní výpůjční služby (MMVS)*.
- Služba MMVS obstarává informační materiály formou *kopii článků* z periodik nebo *výpůjček publikací* ze zahraničních knihoven.
- Před podáním žádanky je nutno ověřit *dostupnost požadovaného dokumentu* na území ČR (např. prostřednictvím souborného katalogu ČR)
- Služba MMVS je poskytována registrovaným čtenářům.
- Službu MMVS lze objednat vyplněním a zasláním *on-line žádanky MMVS* z webových stránek knihovny.

V souladu s autorským zákonem a knihovním řádem konkrétní knihovny lze použít zhotovené nebo dodané kopie použít pouze pro osobní potřebu uživatele, nesmějí se dále rozmnožovat ani šířit.

6.2 POKUD CHCI KOPII

Elektronicky

- Služby typu *Document Delivery Services (DDS)* - elektronické dodávání dokumentů nebo dodávání digitalizovaných dokumentů.
- Záměrem je poskytovat elektronickou cestou kopie dokumentů bez fyzické návštěvy uživatelů knihovny.
- Podmínkou je uzavření uživatelské smlouvy s knihovnou, která službu poskytuje. Jde o službu *placenou*, většinou se platí za každou zaslanou stránku.
- Služby dodávání dokumentů poskytují např.:
Virtuální polytechnická knihovna <http://www.vpk.cz/>
Národní knihovna ČR <http://www.nkp.cz/>
elektronická Pedagogická knihovna (e-PK) <http://www.epk.cz/>

V papírové podobě

- Knihovny poskytují *kopie z dokumentů* ve fondu knihovny.
- Kopie lze většinou objednat prostřednictvím *on-line žádanky*, která se nachází na webových stránkách knihovny nebo e-mailem.
- Zhotovené kopie jsou poštou zaslány uživateli nebo jsou pro něj připraveny k vyzvednutí přímo v knihovně.
- Jedná se o službu *placenou*.

6.3 POKUD CHCI INFORMACE

o knihovně – na internetových stránkách knihovny lze najít informace jako je:

- otevírací doba, kontakty (adresa, telefon, e-mail, fax), knihovní řád včetně ceníku, online katalog, kulturní a vzdělávací akce, pokud je knihovna pořádá, publikační činnost knihovny, pokud existuje
- službách a jejich podmínkách – výpůjční (prezenční, absenční), reprografické, meziknihovní, referenční a informační, rešeršní, vzdělávací
- jiných knihovnách a informačních zdrojích

7 SHRNUÍ MODULU

Pokud se chcete dostat ke konkrétním dokumentům, musíte vědět, kde je hledat. V tomto modulu jsme vám představili různé druhy informačních institucí, především knihovny a jejich typy a jaké služby poskytují. Dalšími typy informačních institucí jsou například databázová centra, archivy, muzea, informační centra a ostatní. Na závěr modulu je uveden stručný návod, jak

postupovat při získávání dokumentu nebo jeho kopie. Teď se můžete bez obav pustit do hledání.